

Obsah

Úvod: Velká blízkovýchodní nestabilita / 5

Blízkovýchodní modernizace jako příčina nestability:

Příliš pomalá, příliš rychlá? / 5

Budování alternativního teoretického modelu:

Nerovnoměrná modernizace a její kontext / 13

Výsledný teoretický model blízkovýchodní modernizace / 23

Čtyři možné makro komparace blízkovýchodního vzorce modernizace / 25

Operacionalizace modelu

nerovnoměrné modernizace a zdroje empirických dat / 28

Od makroúrovně struktur k mikroúrovni jednání aktérů:

Mechanismy destabilizace / 30

Obecná historicko-sociologická východiska / 35

Metodologické a terminologické poznámky / 37

Politická modernizace: Slabé a autoritářské státy / 43

Zamrzlá politická modernizace v mezinárodním srovnání:

Demokratický deficit / 47

Regionální komparace:

Srovnání demokratického deficitu blízkovýchodních režimů / 52

Druhá dimenze politické modernizace:

Slabý stát a deficit vládnutí / 58

Charakter blízkovýchodních režimů a charakter repertoárů soupeřivé politiky / 65

Politické režimy a politické repertoáry:

Slabý autoritářský stát, revoluce a terorismus / 69

(1) Zrod politických aktérů:

Masová politická participace a rigidní politické systémy / 78

(2) Rozpor preferencí a reality:

Touha po demokracii, prosperitě a konzervativní morálce / 83

(3) Diskreditace bezbožných diktátorů, vynalézání tradice
a moralizující náboj islámu / 100

(4) Kosmická válka a satanizace politických nepřátel / 111

(5) Současný odboj jako pokračování historie / 115

(6) Pád sekulárních doktrín: Ideologické vakuum a islám jako alternativa / 119

(7) Chronická krize legitimacy režimů: Kariéra blízkovýchodních ideologií / 125

(8) Obrat k náboženství: Oficiální islám a riskantní strategie režimů / 152

(9) Ochočení duchovních a pád tradičních náboženských autorit / 155

(10) Ropná renta, mocenská pyramida a socioekonomické odcizení režimů / 167

- (11) Kulturní odcizení pozápádnělych režimů: Kulturní dekolonizace / **180**
- (12) Klientelismus a odcizení režimu od zbytku populace / **186**
- (13) Armádní klientela: Kooptace armády, polarizace společnosti / **190**
- (14) Terorismus jako pokračování politiky jinými prostředky / **201**

Ekonomická modernizace: nestabilní a deformovaný rozvoj / 205

Ropná renta a pokřivený ekonomický rozvoj: Holandská nemoc / **207**

Mezinárodní komparace:

Blízký východ ve srovnání s dalšími makroregiony světa / **210**

Regionální komparace blízkovýchodních zemí: Dvourychlostní region / **215**

Rychlý vývoj ekonomiky jako možný faktor politické destabilizace / **218**

Aplikace na postkoloniální arabský svět:

Ropná renta versus neoliberální reformy / **221**

Mezinárodní kontext:

Potravinová krize a politická destabilizace / **225**

Populační exploze: Blízký východ a bezprizorní mládež / 231

Mezinárodní komparace:

Blízký východ ve srovnání s dalšími makroregiony světa / **233**

Regionální komparace:

Srovnání blízkovýchodních zemí / **235**

Mládež v pasti nerovnoměrné modernizace:

Disproporce tempa demografické, ekonomické a politické změny / **239**

Historická komparace demografické revoluce:

Evropa včera a Blízký východ dnes / **241**

(1) Rebelující mládež: Krize identity, mezigenerační konflikt a dospívání / **245**

(2) Volný čas „arabské ulice“: Požehnání, nebo prokletí? / **256**

(3) Postoje a touhy mládeže vpředvečer revoluce: Rozpor aspirací a reality / **259**

(4) Ztracená generace: Populační dynamika vs. kolabující trh práce / **262**

(5) Demografická marginalizace a sňatková krize / **269**

(6) Generační odcizení mocenské elity: Staré kádry vs. mladé populace / **272**

(7) Nerovnoměrný populační růst rozdílných skupin
v rámci heterogenního státu / **277**

Mediální revoluce: Blízký východ jako náboženská tržnice / 281

Mediální revoluce v mezinárodním a regionálním srovnání / **285**

Mediální revoluce v historickém srovnání: Modernizace v éře globální vesnice / **294**

(1) Zrod veřejného mínění: Masy objevují politiku / **297**

(2) Mobilizace a koordinace kolektivní akce: Příklad Arabského jara / **302**

(3) Zmenšování světa I:

Konzumní aspirace a revoluce z rostoucích očekávání / **306**

- (4) Zmenšování světa II: Viditelné domácí nerovnosti / 310
- (5) Zmenšování světa III: Turecký model a další referenční země / 313
- (6) Zmenšování arabského světa:
Demokratizační efekt Al Džazíry a revoluční domino / 318
- (7) Média ve službách opozičního islámu / 323
- (8) Náboženský trh a eroze tradičních autorit: Boj o interpretaci islámu / 337
- (9) Pluralita a fundamentalismus / 342

Expanze vzdělávání: Blízký východ a „lumpeninteligence“ / 345

Vývoj školství v mezinárodním srovnání / 348

Regionální komparace: Srovnání vývoje školství blízkovýchodních zemí / 353

- (1) Problémy školství:
Špatná kvalita a rostoucí nerovnost jako doklad selhání režimů / 356
- (2) Procitání politického vědomí a selhávající blízkovýchodní Panopticon / 365
- (3) Bumerangový efekt náboženské výchovy:
Islámské obrození a kultura interpretace / 369
- (4) Středoškolská politická chemie:
Reakce nespokojených učitelů a studentů / 383
- (5) Univerzity jako centra opozice / 386
- (6) Bitva o interpretaci islámu:
Ztráta monopolu tradičních autorit a noví vykladači / 396
- (7) Kontraproduktivní reakce režimů: Mluvím jménem islámu – mám moc / 400
- (8) Pozápadnělá mysl a kreolizace islámu:
Západní ideologie a vynalézání tradice / 403
- (9) Růst aspirací a nezaměstnaná „lumpeninteligence“ / 413
- (10) Odcizení a radikalizace inteligence / 416

Boom velkoměsta: Blízký východ ve víru urbanizace / 429

Urbanizace na blízkovýchodní způsob: Mezinárodní a historická komparace / 431

Urbanizace a nerovnoměrná modernizace / 437

Urbanizace a (ne)sekularizace:

Evropská historie a blízkovýchodní současnost / 440

- (1) Nezvládnutá urbanizace: Diskreditace režimů a jejich doktrín rozvoje / 442
- (2) Prostorová koncentrace:
Potenciál politické agitace, organizace a mobilizace / 444
- (3) Městská nezaměstnanost: Dobrovolná skromnost namísto revoluce? / 445
- (4) Stlačení sociálního světa:
Viditelné nerovnosti a odpor sociálně senzitivního islámu / 454
- (5) Městská a venkovská chudoba: Nové referenční skupiny, nové aspirace / 455
- (6) Islámská charita a občanská společnost:
Městské střední vrstvy a chudina jako klienti / 457

- (7) Krize přetížené urbanizované rodiny: Konzervativní reakce / **461**
- (8) Ohrožující městské prostředí a islámský feminismus / **463**
- (9) Mezigenerační odcizení:
Pád autority rodičů-venkovanů a hledání náhradních autorit / **466**
- (10) Radikalizace druhé a třetí generace migrantů / **467**
- (11) Velkoměsto jako novodobá džáhilíja:
Odstrašující koncentrát morálního pádu / **469**
- (12) Tradiční dvoupólovost městského a venkovského islámu:
Narušená rovnováha / **483**
- (13) Z rolníků islamisté: Socializační funkce a náhražka venkovských komunit /
485
- (14) Od lidového k politickému islámu:
Ideologická funkce a orientace pro dezorientované / **487**

Závěr: Čtyři makrokomparace a Velká blízkovýchodní nestabilita / 489

Mechanismy destabilizace / **503**

Summary / **526**

Seznam literatury a zdrojů / **541**

Seznam grafů a tabulek / **560**

Rejstřík jmenný / **563**

Rejstřík věcný / **567**